

ДО

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ

ОТ

Проф. д-р Огнян Стамболиев, ръководител на
Работната група по приемането на Граждански
процесуален кодекс (2007 г.)

ОТНОСНО: Конституционно дело № 5/2026 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 10 март 2026 г. по конституционно дело № 5/2026 г., Конституционният съд е допуснал до разглеждане по същество искането на Висшия адвокатски съвет (ВАДвС) за установяване на противоконституционност на чл. 280, ал. 3 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК) (обн. ДВ бр. 59/2007 г., посл. изм. и доп. ДВ бр. 17/2026 г.). Със същото определение до мен е отправена покана за предложено становище по поставения въпрос.

Считам, че искането на ВАДвС е неоснователно, тъй като разпоредбата на чл. 280, ал. 3 от ГПК не противоречи на Конституцията на Република България (КРБ). Същността на поставения пред Конституционния съд въпрос не е дали законодателят може да ограничи достъпа до касационно обжалване, а дали чрез това ограничение се засягат конституционно гарантирани права или се пречатства упражняването на функциите на Върховния касационен съд. Настоящото становище поддържа, че нито едно от тези основания не е налице, тъй като ограничението по чл. 280, ал. 3 ГПК представлява допустим и необходим инструмент за гарантиране именно на конституционната роля на ВКС. Ограничението не дерогира правото на съдебна защита, а урежда неговата инстанционна организация, която Конституцията оставя в преценката на законодателя.

I. Относно конституционните функции на Върховния касационен съд (ВКС)

Според чл. 117, ал. 1 от КРБ, съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. Основен носител на съдебната власт е съдът. Конституционните функции на ВКС са определени в чл. 124 от Конституцията: *ВКС осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.* Установените от Конституцията и ЗСВ способности за осъществяването на върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища са два.

Първият способ е решаването на делата от ВКС като трета и последна съдебна инстанция. В този случай ВКС има правомощия на класическа касационна инстанция - съд по правото, който не провежда съдебно дирене, не събира нови доказателства, не формира нови фактически изводи, а основава решението си върху фактите така, както са установени от въззивната съдебна инстанция (с изключение на хипотезите, в които касационната инстанция следва да събира доказателства, поради изчерпаната процесуална възможност за връщане на делото). До измененията в ГПК, обнародвани в ДВ бр. 86/2017 г., на казуалните решения на ВКС изрично нормативно беше придадена функция по уеднаквяване на практиката - такова беше и заглавието на действалия дотогава чл. 291 от ГПК. Макар и без ясна нормативна опора, съдилищата разглеждаха практиката на ВКС по реда на чл. 290 от ГПК като "задължителна" практика, която има едва ли не силата на закон (това приемаше изрично и ВКС в редица свои решения - например Решение № 39/2013 г. по т.д. № 43/2012 г., ТК, 1-во ТО, Решение № 206/2017 г. по т.д. № 3045/2015 г., Т.К., 2-ро ТО, Решение № 230/2014 г. по гр. д. № 6874/2013 г., ГК, 4-то ГО и много други). Ефектът на това разбиране доведе до последици, които законодателят прецени, не без основание, като отрицателни. Затова, с измененията от ДВ бр. 86/2017 г., изрично се прие, че решенията по чл. 290, ал. 2 от ГПК не представляват задължителна практика, а само такава по отделни дела. Със същото изменение е отменена разпоредбата на чл. 291 от ГПК. От това законодателно решение е видно, че законодателят не разглежда решенията на ВКС по отделени дела като способ за уеднаквяване на практиката, но с оглед на правомощията по чл. 280, ал. 1 от ГПК, това все пак е средство за съобразяване на практиката по сходни случаи. След като решенията на ВКС по чл. 290 от ГПК не представляват задължителна съдебна практика, то различни състави на ВКС, по принцип, могат да постановяват решения по чл. 290 от ГПК, в които се приема различно тълкуване на едни и същи разпоредби. Произнасянето на

долустоящия съд в противоречие с едно или друго тълкуване на закона, дадено в едно или друго конкретно решение, не означава, че касационно обжалване ще бъде допуснато или че решението му ще бъде отменено. Първо, защото селектирането на касационните жалби съдържа преценка за формалното им съответствие с критериите, приложими в производството за преценка на достъпа до касационно обжалване (ТР № 1/2009 г. на ОСГТК). И второ, защото дори след допускането до касационен контрол, от решаващо значение е какво тълкуване приема конкретният състав на ВКС, който ще разглежда подадената до него касационна жалба. В този смисъл, решенията по отделни дела, постановявани по реда на чл. 290 от ГПК, не могат и не са ефективно средство за уеднаквяването на съдебната практика и за осъществяването на върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите. Ако се приеме противното, би се стигнало до подмяна на конституционния модел, при който тълкувателната дейност е основният инструмент за уеднаквяване на практиката, с модел на масово казуално правораздаване, което Конституцията не изисква и не предполага.

Вторият способ за осъществяване на върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища от страна на ВКС е процесуалната възможност за приемането на тълкувателни решения от ВКС (в пленарен състав, от гражданската или търговската колегия или съвместно от гражданската и търговската колегия) и за приемането на тълкувателно постановление съвместно от ВКС и ВАС - чл. 124 от Закона за съдебната власт (ЗСВ). Именно възможността за приемането на тълкувателни решения е в най-пълна степен израз на конституционната идея за осъществяването на върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища. Именно чрез тях се реализира конституционно възложенят резултат – еднакво прилагане на закона, независимо от инстанционния път на отделното дело. За разлика от решенията на ВКС по конкретни дела, които според изричния законов текст не са задължителна практика, тълкувателните решения и тълкувателните постановления “са задължителни за органите на съдебната и изпълнителната власт, за органите на местното самоуправление, както и за всички органи, които издават административни актове” (чл. 130, ал. 2 от ЗСВ). Посредством действието си по чл. 130, ал. 2 от ЗСВ, тълкувателните актове по същество се превръщат в задължителна практика (закон), чието действие съвпада с обхвата на регулаторното действие на правната норма, която е тълкувана от ВКС. Всеки правен субект, който търси защита на субективното си

право следва да съобрази тълкувателния акт, които като задължително тълкуване на закона е предпоставка, за да се получи защита по повод на упражненото право на иск.

В тази връзка - предвид твърденията в искането на ВАДвС за ограничения в основни конституционни права на гражданите с оглед на визираната норма на чл. 280, ал. 3 от ГПК, следва да се посочи, че тази разпоредбата не ограничава принципната възможност за приемането на тълкувателни решения и постановления с оглед на уеднаквяването на тълкуването на закони. Защото (логично) тази възможност съществува и е приложима дори и тогава, когато съответната категория спорове не подлежи на разглеждане от ВКС като последна инстанция. Това личи ясно от смисъла на чл. 124, ал. 1 от ЗСВ, в който е прието, че причина за образуване на тълкувателно дело е “противоречива или неправилна практика по тълкуването и прилагането на закона”. Без да съществуват ограничения дали тази противоречива или неправилна практика да е формирана от ВКС или долустоящи съдилища. От практическа страна, тази възможност се използва ефективно. Така например, споровете по реда на чл. 25 от ЗТРРЮЛНЦ се разглеждат на две съдебни инстанции - първата съдебна инстанция- съответния окръжен съд, а като втора инстанция - съответният апелативен съд, чието решение е окончателно (арг. от чл. 25, ал. 4 от ЗТРРЮЛНЦ). Ако безкритично се приемат съображенията, изложени в искането на ВАДвС, то следва да се приеме, че противоречивата практика по ЗТРРЮЛНЦ не може да бъде преодоляна от ВКС респ. обществото се лишава механизъм за върховен надзор за точното и правилното прилагане на този закон. Това разбиране обаче би било неправилно. Неотдавна беше постановено Тълкувателно решение № 1 от 31.05.2023 г. по тълк. д. № 1/2020 г. на ОСТК на ВКС (образувано по искане именно на председателя на ВКС), с което се дава задължително тълкуване на ЗТРРЮЛНЦ и се преодолява формираната противоречива практика. Такива са въпроси №№ 6-8, на които Върховната инстанция е дала задължително тълкуване. Несъмнено е, че липсата на възможност за касационно обжалване на решенията по дадена категория спорове **не води** и не предпоставя дефинитивно отпадане на функциите на ВКС по осъществяване на върховен надзор за точното и еднаквото прилагане на закона от съдилищата.

По мое мнение, ефектът е точно обратен. Разтоварването на касационната инстанция от задължението ѝ да се произнася с решения по определени категории спорове (по съображения, които законодателят е приел за устойчиви) създава по-голяма възможност да се осъществява наблюдение върху практиката на долустоящите съдилища и при необходимост - да се предизвика приемането на съответния тълкувателен акт.

Тоест, това засилва тълкувателния аспект от дейността на ВКС за сметка на текущия съдебен контрол върху съдебни актове.

Извън това, следва да се отбележи, че освен ВКС и други категории лица, посочени в чл. 125 от ЗСВ, могат да инициират да сезират ВКС за приемането тълкувателен акт. Сред тези лица е и председателят на Висшия адвокатски съвет и председателят на ВКС.

Съгласно Правилника за администрацията на Върховния касационен съд (обн. ДВ. бр. 21 от 12.03.2021 г.) в кабинета на председателя на ВКС може да работят съдебни помощници, които проучват практиката по приложението на закона и при установяване на противоречия уведомяват председателя и неговите заместници (чл. 8, ал. 3, т. 4). В този смисъл, законът гарантира в пълна (или поне достатъчна) възможността ВКС да осъществява своите конституционни функции, при това: когато това е необходимо и без да се създават предпоставки за размиването на функциите на ВКС като върховна съдебна инстанция, отговорна за правилното тълкуване и прилагане на закона, от една страна, и, от друга страна, като редовна трета инстанция, чиито решения имат правораздавателно значение (в т.с. на думата), а не значение по надзор за правилното прилагане на правото.

Както правилно се сочи в искането на ВАДВС, въз основа на което е образувано настоящото дело, практиката на Конституционния съд е еднозначна. Правото на достъп до касационна инстанция не е абсолютно. Тринстанционният съдебен модел също не е конституционно закрепен. Конституционният съд в **Решение № 8 от 2018 г. по к. д. № 13/2017 г.** излага мотивите, че „[к]онституцията поначало не въвежда правила относно съдебния инстанционен контрол, включително и правилата за родовата подсъдност на административноправните спорове не са изведени на конституционно ниво“. Същото разбиране е залегнало и в други решения на Конституционния съд – Решение № 15 от 2018 г. по к. д. № 10/2018 г. , Решение № 5 от 19 април 2019 г. по конституционно дело № 12 от 2018 г. Противното би означавало, да се приеме, че цялата система на административното правораздаване, (в която липсва тринстанционния модел) би се явявала противоконституционна. Впрочем, опитът в административното правораздаване е показателен за това дали неограниченият достъп до касация води до липса на противоречива практика. И укор за това не могат да носят съдиите от ВАС, които предвид своето изключително натоварване, трудно обективно биха могли да намерят баланса между изпълнението на надзорни функции по правилното тълкуване и прилагане на закона и произнасянето си като втора и последна инстанция по административните

дела. И режимът, установен в АПК, е показателен за това, че когато върховната инстанция е ангажирана с казуално правораздаване, тя повече се приближава до останалите съдебни инстанции и се отдалечава от функциите по върховен надзор за точно и правилно прилагане на закона. В теорията се застъпва мнението, че акцентирането върху функцията на ВКС по уеднаквяване на практиката на съдилищата чрез решенията по чл. 290 от ГПК дори може да увеличи случаите на разнородно тълкуване и при норми, които изглеждат на пръв поглед непротиворечиви¹.

Изложените разсъждения не са нови, непознати и далечни на българската юриспруденция. Напротив, последователната практика на Конституционния съд, датираща повече от 20 години, приема именно това - **Решение № 5 от 19 април 2019 г. по конст. дело № 12 от 2018 г.**: *“Конституционният съд подчертава, че както Върховният касационен съд, така и Върховният административен съд осъществяват своите правомощия по чл. 124 и чл. 125 от Конституцията преди всичко чрез своята тълкувателна дейност (Решение № 27 от 1998 г. по к. д. № 20/1998 г., Решение № 9 от 24.10.2002 г. по к. д. № 15/2002 г., Решение № 2 от 2005 г. по к. д. № 9/2004 г.). Конституционният съд счита, че едноинстанционността на съдебния административен процес по определени дела е оправдано с достатъчно значима конституционна цел законодателно разрешение - освобождаване на ресурс на ВАС за гарантиране на основната му функция по чл. 125, ал. 1 от Конституцията. Стесняването на кръга на съдебните актове, които могат да бъдат обжалвани по касационен ред, има за цел облекчаването на ВАС от прекомерна натовареност и му позволява пълноценно да изпълнява функциите си по върховен съдебен надзор за точното и еднаквото прилагане на законите. Същевременно едноинстанционното съдебно производство по определени дела не засяга същината на правото на защита на гражданите, тъй като достъпът до съд е гарантиран, без да се накърняват стандартите на Конституцията и на КЗПЧОС”*. След като Конституционният съд приема, че в някои случаи е допустимо определени правни спорове (макар и в системата

¹ В този смисъл Мингова, А. „Промени в основанията за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1 ГПК“, сп. „Норма“, бр. 11 от 2017 г., с. 29-47: „Акцентът върху функцията на ВКС да уеднакви практиката на съдилищата може вместо да "укроти", да увеличи случаите на различно тълкуване при прилагането на правната норма, с очакването че после ВКС ще се намеси, създавайки задължителното ѝ тълкуване. Така може да се стигне до създаване на противоречива практика и до образуването на тълкувателни дела дори по правни норми, които поне на пръв поглед са ясни и не се нуждаят от задвижване на машината на тълкувателната дейност на ВКС. Има и друго - възможност дейността по уеднаквяване на съдебната практика да наподобява създаването на прецеденти в правоприлагането, като всяка правна норма в качеството ѝ на регулатор на обществените отношения по конкретното дело бъде скрита и заместена от удобната форма на нейното тълкуване "според обстоятелствата по делото".“

на административния процес) да се разглеждат дори от една съдебна инстанция (без право на касационна жалба -), то не може *a priori* да се приеме, че разглеждането на спорове от две съдебни инстанции е противоконституционно законодателно решение.

II. Относно твърдяната прекомерност на ограниченията *ratione valoris*

По мое мнение не могат да бъдат споделени безкритично твърденията в искането на ВАДВС, че когато огромният брой от дела всъщност нямали възможност за достъп до ВКС, то тогава изключението било превърнато в правило и следователно не можело да се счита за конституционносъобразно.

Първо, твърденията за това, че *огромният брой* дела нямат достъп до ВКС не е подплатено от статистически или други обективни данни. Липсват и данни за това какъв дял от делата са изключени от достъп до касационно обжалване предвид ограниченията от вида *ratione valoris* и какъв дял от делата са изключени от достъп до касационно обжалване предвид ограниченията от вида *ratione materiae*.

При историческоправен анализ, със ЗИД на ГПК (ДВ, бр. 100/2010). първоначалният праг за касационно обжалване на решенията (обвързан с обжалвания интерес и в размер на 1000 лв.), е изменен като ограничението е поставено в зависимост от цена на иска, а прагът е завишен и диференциран с оглед вида на делото, а именно: 5000 лв. за граждански дела, и 10 000 лв. за търговски дела. Впоследствие, през 2015 г. прагът за търговските дела е увеличен на 20 000 лв. със ЗИГ ГПК (ДВ, бр.50/2015г.)². Няма никакви данни, които да подкрепят, че е налице “абсурдно висок праг” за допускане на касация по търговски дела, както се твърди в искането на ВАДВС.

Съгласно публикуваните от ВКС данни през 2010 година постъпилите касационни дела в търговска колегия са били 2350 броя³, а след 5 години (до 2015 г., когато прагът е увеличен на 20 000 лв.) числото за същите е 2349 броя⁴. Това ясно показва, че прагът от 10 000 лв. не е повлиял на броя решенията по търговски дела, които са обжалвани пред ВКС. След 2015 г., когато прагът е повишен на 20 000 лв., постъпилите касационни дела в Търговска колегия на ВКС за периода 2016-2024 г. са между 1 267 - 2 037 броя на година⁵. С оглед на което, дори и да се приеме, че промяната

² Сталев, Ж., А. Мингова, В. Попова, О. Стамболиев, Р. Иванова. Българско гражданско процесуално право, Десето преработено и допълнено издание, Сиела, С., 2020, с. 591-592

³ <https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-godishen-doklad-2010.pdf>

⁴ <https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-godishen-doklad-2015.pdf>

⁵ <https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-na-zakona-2024-prilojenie1.pdf>

на постъпилите дела се дължи само на изменението на ограниченията по ал. 3 (което не е потвърдено), то тези ограничения не водят до намаляване на делата в такъв процент, за да се приеме, че същото е нелегитимно и ограничава непропорционално достъпа до касационно оспорване.

Второ, вярно е, че при приемането на измененията в чл. 280, ал. 3 от ГПК (предишна алинея 2) законодателят невинаги е излагал подробни мотиви за това защо изключва една или друга категория спорове от достъпа до касация. Но това не е и необходимо. Изискването за излагането на мотиви не следва да се абсолютизира тогава, когато разума на закона е очевиден и ненуждаещ се от обяснение. Именно такъв е и настоящият случай, като това е в огромна степен валидно както за ограниченията *ratione valoris*, така и за ограниченията *ratione materiae*. Защото следва да се отчита баланса между интересите на отделния гражданин, организация или дружество да потърси съдебна защита на правата си и обществените усилия да се даде такава защита. Този баланс без съмнение следва да държи сметка на размера имуществения размер на правото, чиято защита се търси. В искането на ВАдвС се сочи пример с ограничението за трудовите дела, по които достъп до касация е налице само ако цената на иска е над 2 556, 46 евро (5000 лв.). Дори да се допусне, че казуалната правораздавателна дейност на ВКС има съществено значение за осъществяване на конституционните му функции, то това ще се случва по делата, които имат материален интерес над установения от законодателя праг. Не би следвало прилагането на закона да е различно в зависимост от това дали заплатата на съответния служител или дължимото му обезщетение е под или над установения законов праг. Съответно, ако казуалната практика на ВКС водеше до уеднаквяване на съдебната практика и до гарантиране на точно и еднакво прилагане на закона, то достъпът до касация на делата с интерес над законовия праг би следвало да е достатъчно, за да се уеднакви прилагането на закона от всички съдилища.

Установеният ценови праг за достъп до касация е абсолютно необходим и неизбежен. Вярно е, че средните приходи и средните разходи на населението в страната

<https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-na-zakona-2023-prilojenie1.pdf>
<https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-na-zakona-2022-prilojenie1.pdf>
<https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-na-zakona-2021-prilojenie1.pdf>
<https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-na-zakona-2020-prilojenie1.pdf>
<https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-zds-2019-prilojenie2.pdf>
<https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-zds-2018-prilojenie2.pdf>
<https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-zds-2017-prilojenie2.pdf>
<https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-doklad-prilagane-zds-2016-prilojenie2.pdf>

са под установения законов праг на ал. 3, но тези прагове не могат да бъдат критерий за преценка. Защото онтологично - съдебната защита е поначало изключение, а не правило. Докато липсата на такъв праг, при това съществен, създава риск от това обществените усилия и разходите за съдебното производство да надхвърлят неговия материален интерес от защита. Отделно - , установеният праг може да се окаже дори полезен за страните по спора, които биха могли да бъдат в недобро финансово състояние. Защото, при разглеждането на спора от още една съдебна инстанция, страните ще извършат допълнителни разходи за държавни такси, за адвокатско възнаграждение (чл. 284, ал. 2 от ГПК), създава се риск от начисляването на законни (мораторни) лихви, за понасяне разноските на другата страна за още една инстанция, както и за настъпване на други неблагоприятни последици. В този смисъл, ограничаването на достъпа до касация може да се яви дори благоприятно решение за страните, които невинаги в достатъчна степен могат да преценят кой процесуален подход е в техния най-добър интерес. Впрочем, вярно е, че към датата на приемането на ГПК установеният праг за достъп до касация е бил значително по-нисък (1 000 лв. или ~511 евро). Но, първо, от тогава досега приходите на населението са се променили драстично. Минималната работна заплата през 2007 г. е 92,03 евро. Или прагът е бил около 5,5 пъти по-висок от минималната работна заплата. Към настоящия момент, минималната работна заплата е 620 евро. Прагът за достъп до касация по граждански дела е 2 556, 46 евро или 4,12 пъти по-висок от минималната работна заплата. Следователно, прагът сега, съотнесен към минималната работна заплата (ако приемем строго икономическите критерии за определящи) е дори по-нисък. Също така, считам, че при определянето на прага следва да се съобразят определени обективни обстоятелства, в т.ч. и разходите в самия правораздавателен процес, които обективни обстоятелства не позволяват прагът да бъде и прекалено нисък. Приемането на паричен праг от рода на 511 евро към настоящия момент ще доведе до твърде нисък брой на делата, при които достъп до касация не е налице. Това ще доведе до затрудняване дейността на ВКС и до невъзможност ВКС да изпълнява конституционните си функции.

Поставянето на **ограниченията *ratione valoris*** пред правото на достъп до касационно обжалване обаче в никакъв случай не лишава принципно гражданите от възможността им да защитават правата си по съдебен ред. Напротив, предоставен е достъп до не една, а две съдебни инстанции – първа и въззивна, и което е по-важно: по действащия ГПК, въззивната инстанция е такава по същество, което също има значение за преценката на възможностите за съдебна защита на правата.

Извън това – липсата на касационен контрол допринася за времето необходимо за решаване на съдебните спорове като се допринася те да бъдат решавани в разумен срок, в съответствие с ЕСПЧ, поради по-ниската натовареност на единствената касационна инстанция по граждански и търговски дела в България. Това само по себе си съответства както на Конституцията на Република България, така и на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи.

От една страна, КРБ не детерминира броя на съдебните инстанции. От друга страна, съгласно практиката на Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) допустимо е ограничаването на правото на съд по чл. 6 от Конвенцията, ако то преследва легитимна цел⁶. С въведените ограничения не се ограничава изцяло правото на съд, а само достъпът до касационно обжалване. ЕСПЧ приема, че държавите могат да ограничават достъпа до върховните съдилища чрез процесуални условия, включително стойностни прагове за касационно обжалване⁷. Целта на поставянето на ограниченията е и решаването на делата в по-разумен срок. Прекомерното забавяне при решаване на дела, което би се случило при отпадане на критериите по чл. 280, ал. 3 от ГПК, би довело нарушаване на същността на правото по чл. 6 от Конвенцията⁸, тоест *de facto* би се стигнало до лишаване от право на достъп до съд.

По-ниска натовареност на съда не би мога да се постигне единствено чрез селективни критерии, като уредените в ал. 1, по които съдът извършва нарочна преценка, за което се произнася в закрито заседание с определение (чл. 288 от ГПК). Ако не съществуват нормативно залегнали ограничения, като тези в чл. 280, ал. 3 от ГПК, то тогава ще трябва да се извършва производство по селекция на много по-голям брой дела. Това само по себе си също би натоварило значително повече дейността на ВКС и би довело до произнасяне в много по-дълги срокове.

В сравнителноправен аспект, следва да бъде обърнато внимание, че поставянето на материален критерии за допускане касационен контрол не е необичайно. Същите ограничения се срещат в законодателството на други държавни от ЕС. Например, в Австрия ревизионното обжалване⁹ по принцип е допустимо, когато стойността на

⁶ Дело BRUALLA GÓMEZ DE LA TORRE v. SPAIN, §33 - §36

⁷ Дело BRUALLA GÓMEZ DE LA TORRE v. SPAIN, §33 - §36

Дело ZUBAC v. CROATIA

⁸ както приема ЕСПЧ по делото KRISTIENSEN AND TYVIK AS v. NORWAY

⁹ за разликата между касационно и ревизионно обжалване: Сталев, Ж., А. Мингова, В. Попова, О. Стамболиев, Р. Иванова. БЪЛГАРСКО ГРАЖДАНСКО ПРОЦЕСУАЛНО ПРАВО, Десето преработено и допълнено издание, Сиела, С., 2020, с. 584 и сл.

предмета на спора надвишава 5 000 евро (§ 502, ал. 2 ZPO). Имуществен праг има и в Швейцария, където ревизионното производство се осъществява от Swiss Federal Supreme Court. Съгласно чл. 74 от BGG по имуществени дела жалбата е допустима само ако обжалваемият интерес възлиза най-малко на 15 000 швейцарски франка при трудовоправни и наемни правоотношения или 30 000 швейцарски франка във всички останали случаи. Предвидени са обаче изключения, при които макар обжалваемите интерес да е под предвидения праг, жалбата е допустима, в случай че са налице основанията по чл. 74, ал. 2 от BGG, например да е налице правен въпрос от основно значение или федерален закон предвижда единствена кантонална инстанци.

III. Относно твърдяната прекомерност на ограниченията *ratione materiae*

Изложението в искането на ВАдвС относно прекомерността на ограниченията *ratione materiae* се основава на съображението, че липсват ясни законодателни мотиви, които да обосновават наложените ограничения по материя. По мое мнение, това не е достатъчно, за да се приеме противоконституционност на разпоредбите, които, преследват легитимни цели. За пълнота ще следва да се посочи, че ограниченията не означават, че делата, при които не се допуска касационен контрол, са маловажни за правната система. Според мен използваният от законодателя критерий е фактическата и правната сложност на регулираните обществени отношения. Спорове, при които е налице по-ниска фактическа и правна сложност, са изключени от достъп до касационно обжалване. Противното разбиране би означавало да се изключи всякакво законодателно доверие към окръжните и апелативните съдилища, чиято дейност ще се опрости до обикновена стъпка към достъпа до касационната инстанция.

Самият ВКС посочва, че “налице е известна тенденция на намаляване на броя на постъпващите в колегията търговски дела спрямо предходните години, но следва да се отчита развитието и сложността на търговските взаимоотношения между субектите, както и тенденцията към нарастване на производствата по несъстоятелност поради усложнените икономически условия и особено увеличаване на броя на актовете, постановени в заповедно производство” (Годишен доклад за дейността на върховния касационен съд през 2015 г.)¹⁰ Тоест напълно нормална е тенденцията, към ограничаване на възможността за касационен контрол на дела, които разкриват по-малка правна

¹⁰ <https://www.vks.bg/analizi-i-dokladi/vks-godishen-doklad-2015.pdf>

сложност, за да се насочи вниманието на съда към делата, които във връзка с развиващите се отношение, разкриват все по-голяма правна сложност.

IV. Относно твърдяната прекомерност на кумулативния ефект от ограниченията на касационното обжалване по чл. 280 от ГПК

Не споделям изложените в искането съображения за прекомерност на кумулативния ефект от ограниченията на касационното обжалване по чл. 280 от ГПК. Ограниченията по чл. 280, ал. 1 от ГПК, чиято конституционосъобразност е потвърдена от Конституционния съд, имат различно предназначение и цел. Те са насочени към това да не се допуска касационно обжалване на съдебни актове, по отношение на които не може да се направи дори най-малко обосновано предположение за наличието на порок (като се съобрази и възможността за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 2 от ГПК). Тези съдебни актове са постановени като резултат от самостоятелната правораздавателна дейност на две инстанции по същество (четирима съдии, поне трима от които с огромен правораздавателен опит).

Характерът на ограниченията по чл. 280, ал. 3 от ГПК имат друго естество и друго предназначение, както е видно от изложеното по-горе.

Но при всички положения, достъпът до върховния съдебен надзор за точно и правилно прилагане на закона не е дефинитивно изключен по отношение на нито една категория правни спорове с оглед възможността за приемането на тълкувателен акт от ВКС, с което се гарантира и изпълнение на конституционните му функции.

V. Относно твърдяното нарушаване на равенството пред закона и забраната за дискриминация

Считам, че разпоредбата на чл. 280, ал. 3 от ГПК не обуславя нарушение на чл. 6, ал. 2 вр. чл. 56, чл. 122 и чл. 124 от Конституцията.

От формална страна, нарушение на принципа по чл. 6, ал. 2 от Конституцията може да бъде налице, когато лица в еднакво положение биват третирано различно. Настоящият случай не е такъв, защото случаите, при които не е налице възможност за касационно обжалване са определени въз основа на ясни и обективни критерии, които не се основават на дискриминационни признаци.

Не може да се приеме и че чрез чл. 280, ал. 3 от ГПК се въвежда "имуществен ценз". Чрез чл. 280, ал. 3 от ГПК единствено се въвежда баланс между интереса на

съответния правен спор и разходите, усилията и времето, които ще бъдат вложени за решаването му от трета инстанция, след като вече са проведени две редовни инстанции по същество. Отново следва да се посочи, че тук балансът е между възможността ВКС да осъществява своята конституционна функция и това да разрешава спорове с нисък материален интерес. Значимостта на конституционната функция на върховния съд без съмнение следва да получи превес, в който смисъл и ограничението на чл. 280, ал. 3 от ГПК се явява оправдано.

По мое мнение, не е налице и дискриминация във връзка с това, че по гражданските и търговските дела се допуска касация при различен материален интерес. Търговските спорове, като функция на търговския оборот, по своето естество предполагат значително по-голям материален интерес. Доколкото търговците по дефиниция би следвало да имат по-големи финансови възможности и да боравят с по-голям финансов ресурс, то заложените в ГПК прагове са пропорционални, обосновани и оправдани от житейска и от правна страна. И тук по мое мнение законодателят е гласувал оправдано доверие на низовите съдилища, които при това разглеждат търговските спорове по специален съдопроизводствен ред, предполагащ оптимална защита на техните права. Впрочем, търговците са по дефиниция професионалисти в своята област и спрямо тях се прилага по-висок стандарт на дължимата грижа. Това означава, че търговците би следвало да са по-добре подготвени за евентуален правен спор, да организират защитата си по-добре спрямо гражданите и с процесуалното си поведение да допринесат в пълна степен за правилното решаване на спора пред две инстанции по същество. Като се съобрази това, както и възможността на ВКС да осъществява касационен контрол при огромната част от търговските дела (които са с интерес над 20 000 лева), както и да осъществява върховен надзор чрез приемане на тълкувателни актове, според мен предвиденият в ГПК праг е разумен и обоснован, а не - дискриминативен. Различното „третиране“ не се основава на лични качества на субектите, а на обективен критерий – материалния интерес на спора, поради което не попада в обхвата на забраната за дискриминация.

Не считам, че е налице дискриминация или накърняване на конституционното право на защита и досежно частичните искове. Частичните искове са правна възможност (а не задължителна предпоставка за упражняването на правото на иск), от която страните могат да се възползват, ако намерят това за уместно за собствената си защита. При това, страните могат да увеличат предявения и като частичен иск до приключването на делото

пред първата съдебна инстанция, така че да се гарантира разглеждането на делото от три съдебни инстанции, ако вземането в пълния му размер е достатъчно голямо. Не може чрез упражняване на процесуална възможност (предявяване на частичен иск) да се заобикаля законово установен критерий за достъп до касационно обжалване. Допускането на подобно заобикаляне би довело до възможност страните чрез изкуствено процесуално поведение да влияят върху инстанционния контрол, което е несъвместимо с принципите на правната сигурност и равенството на страните. При това, законодателят съвсем целенасочено, с измененията от ГПК през 2010 г. е обвързал достъпа до касационен контрол с „цената на иска“, т.е. с процесуално заявения интерес, а не с действителния размер на вземането. Този избор е съзнателен и цели процесуална яснота и предвидимост. Следователно последиците от избора – да бъде предявен един иск като частичен иск следва да бъдат понесени от страната, която го е направила, включително и по отношение на достъпа до касационно обжалване. При това положение, не намирам основание да се приеме, че разпоредбата на чл. 280, ал. 3 от ГПК се явява в противоречие с Конституцията и по отношение на конкретно тази категория дела, при които искът е предявен като частичен. Приемането на противното би довело до превръщане на ВКС в редовна трета инстанция по всички дела, което е несъвместимо с неговия конституционен статут.

Касационното обжалване не е и не следва да се превръща в задължителна трета инстанция, а способ за селективен контрол върху решенията на въззивния съд.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

В заключение на изложените съображения, считам, че разпоредбата на чл. 280, ал. 3 от ГПК не просто не води до нарушение на конституционните функции на ВКС, а напротив - спомага за изпълнението им. Това според мен налага искането на Висшия адвокатски съвет да бъде отхвърлено в неговата цялост.

С УВАЖЕНИЕ: _____